

<p>28. ledna 2017 1. švat 5777</p> <p>šabat začíná v 16:29 havdala v 17:42</p> <p>Roš chodeš švat</p> <p>Minchu je možné říct od 12:45</p>		<p>וארא</p> <p>5777</p> <p>Vaera</p>
---	---	---

Shrnutí paraši

Přečtěte si, nejlépe s dětmi, následující věty. Rozhodněte, zda jsou pravdivé, nebo ne.

Podle odpovědí doplňte větu pod tabulkou.

Ano nebo Ne?	Ano	Ne
Bůh řekl Mošemu, aby oznámil synům Izraele, že je vyvede, zachrání, vykoupí z egyptského otroctví a vezme si je za národ.	D	S
Bůh řekl Mošemu, že faraón nebude souhlasit s propuštěním židovských otroků a Bůh je bude muset vyvést s mnoha zázraky.	V	L
Moše a Aharon přišli před faraona. Aharon hodil na zem hůl, která se proměnila v holubici a zadávila hole egyptských čarodějů.	N	O
Při první ráně se egyptská hlína proměnila v krev.	O	U
Pri druhé ráně se celý Egypt zaplnil žábami a faraón prosil Mošeho, ať ránu odvolá.	Z	S
Při třetí ráně seslal Bůh na Egypt vši.	Á	I
Při čtvrté ráně zaútočili na Egyptřany dravá zvířata .	Z	J
Při páté ráně napadl zvířata mor a egyptský a židovský dobytek pomřel.	M	R
Při šesté ráně vyhodil Moše do vzduchu písek a Egypt se zahalil do tmy.	Š	A
Při sedmé ráně padaly na zem kroupy – koule ohně a ledu.	K	E

Rána krupobití byl _____, protože na zem padal oheň v ledových koulích.

Proč? Proč? Proč?

Situace přitahuje, kampaň vrcholí. Média sypou z rukávů jeden trik za druhým. Kdo lže a kdo říká pravdu? Jak se situace vyvine a budeme zas jenom byti? Těžko říct, Moše vyjednává třídní výlet do pouště a my se přitom chystáme dát Nilu definitivní sbohem.

Ani jednou nežádal Moše faraóna o více než tři dny volna. Lhal? Na téma pravdy a lži v Tóře čtěte dál v tomto Dafu...

Každá z ran v Egyptě měla hluboký a trvalý dopad. Rav Elijahu přednášel v Lauderkách o kobyilkách, rav Sacks si vzal na paškál vši. Lubavičský rebe zase rád hovořil o žábách. Žáby? K

čemu vlastně jsou dobré? Co by se změnilo, kdyby vůbec nebyly? (A k čemu jsme dobří my?) A právě žáby si Bůh vybral k potrestání faraóna. Faraón totiž v Tóře představuje člověka, který sice uznává Boží existenci, ale je mu to vlastně fuk. Nesnaží se kličkovat mezi pravdou a lží, dobrem a zlem jako Bilám, ani proti Bohu nevede svatou válku jako Sancheriv. Je mu prostě šumafuk. Pro faraóna byl Bůh jakousi akademickou otázkou, veskrze nudnou a odtažitou. „Možná tam někde něco je...“ A žáby mu měly dokázat, že Bůh je v samém středu všeho dění na zemi.

Ellie Wiesel kdesi napsal, že opakem lásky není nenávisť, ale nezájem, a že opak víry není hereze, ale nezájem, a že opakem života není smrt, ale nezájem rozlišit mezi životem a smrtí. Faraónův příběh by nás měl naučit jedno podstatné - na svém židovském profilu bychom si měli zakázat status „bez zájmu“. Může to být třeba „ve vztahu“, „zadaný“ nebo třeba i „je to komplikovaný“ - pokud to o něčem skutečně vypovídá...

Ale zpět k otázce „Proč?“ Máme právo a povinnost se ptát po důvodech? Máme hledat odpovědi na otázky? Má vše v Tóře nám srozumitelný smysl? Když nám Bůh něco nařizuje, máme se ptát „Proč?“ A proč? Talmud se tímto tématem zabývá na konci traktátu Bava mecia. Z Tóry víme o zákazu brát od vdovy věcnou zástavu (za nesplacenou půjčku). Důvod se zdá jasný. Pokud vezmeme chudé vdově peřinu, budeme ji, podle Tóry, nucení vždy večer vrátit, aby měla v čem spát. A ráno si ji zase budeme odnášet. A co si řeknou sousedky o vdově, když uvidí, jak k ní každý večer přichází muž a ráno je zase u dveří? Dobrá. Ale co když je vdova bohatá? Má dostatek jiných peřin a výše uvedené řeči nehrozí? Rabíni se nemohou shodnout. Zkuste si to sami přečíst. :)

A znáte příběh Bavy ben Buty? Zajímavý učenec. Jediný, který přežil Herodovo vybíjení členů Sanhedrinu. Hlásil se k Šamajovi, ale dokázal hlasovat pro názor Hilelovy školy, pokud se přesvědčil, že má pravdu. Jednoho dne seděl tento významný učenec v městských branách a soudil při dvou znesvářených stran. Neměl na sobě paruku anglického soudce, ale to mu na důstojnosti neubíralo. Ve stejnou chvíli, o několik ulic dále, vrcholila rodinná krize dvou novomanželů. Nerozuměli si. A to doslova. On byl z Babylonie, ona byla místní – z Izraele. Oba mluvili aramejsky, ale každý trochu jinak. A tak se stalo, že ji poprosil, aby mu k obědu uvařila čočku. „Kolik ji chceš?“ „Stačí pár zrněk.“ Pár zrněk, to jsou dvě zrnka, řekla si žena. A uvařila dvě zrnka čočky. Manžel se vrátil z pole domů, hlad ho svíral a na talíři dvě zrnka. „Cos to provedla!?“ křičel. „Co sis přál,“ odpověděla mu žena. „Uvařte té čočky víc,“ poprosil ji a neztrácel naději, že se nasytí. „Kolik?“ „Půl sáčku.“ Žena šla do sklepa. Vzala pětakilový pytel čočky, odsypala půlku a uvařila ji. Manžel začal zuřit. „To nesníme ani za týden! Dones dýně.“ (Jistě už tušíte, kam příběh míří, protože dýně se v babylonské aramejštině řekne stejně, jako svícny.) Zmatená žena přinesla muži dva svícny. Ten to už nevydržel a začal křičet: „Ženo nešťastná, cos to přinesla? Jdi a hoď ty hloupé svícny na zapráží, pak se rychle vrať a uvař mi oběd!!!“ Poslušná žena vzala svícny a vyšla ze dveří. Jaká škoda, že se zápraží řekna v Babylónii bava, stejně jako městský soud a škoda, že tam právě dnes soudí tak vážený učenec Bava ben Buta. A tak žena šla, došla až do soudní budovy v branách města, prošla celou soudní síní kolem diváků, svědků, právníků a obou stran sváru, došla až k ober-rabínovi a rozbila mu oba svícny o hlavu. Všichni v místnosti zkoprněli. Po hlavě rabi Baby stékaly pramínky oleje a možná i slz. Ale přesto nedal rabi Bava ben Buta ženu hned ztrestat pro urážku soudu, nekřičel na ni, nedal ji vyvést biřici, ale optal se jí: „Proč? Proč jsi to udělala?“ „Manžel si to přál.“ „Bud' požehnána, dobrá žena. Přeji vám dlouhé roky spokojeného manželství,“ řekl s jemnou ironií velký rabín. Možná bychom se také měli více ptát: „Proč?“ než se na lidi kolem nás nasupíme...

Čistému vše čisté?

Když padaly na Egypt kroupy, poprosil faraón Mošeho, aby se za něj pomodlil. Moše souhlasil a vyšel ven z města, pomodlil se a rána ustala. Proč vyšel ven z města? Raši říká, že město bylo plné

soch egyptských bůžků. Z toho se učíme, že se nesmíme modlit v místech, kde jsou modly. Ale ani tam, kde jsou ikony, svaté obrázky, krucifixy atp. Mnohá letiště a nemocnice mají místnosti vyhrazené k modlitbám. Pokud jsou označené křížem, nesmí se tam Židé podle halachy modlit. Pokud není zbytí a není možné se modlit než v místnosti s nějakým nežidovským symbolem, je vhodné takový symbol zakrýt, nebo se modlit v koutě a v žádném případě se nemodlit směrem k těmto předmětům. Stejně tak se nemůžeme modlit v místnosti, kde je nočník s močí či výkaly. Pokud jsou nočník nebo plenky před námi, tak tento zákaz platí v každém případě, pokud za námi, tak smíme být mírnější, pokud nejsou cítit na čtyři lokty kolem nás. Plenky malého miminka (které ještě nic nejí a je plně kojeno), nevadí. Nevadí ani zvířecí výkaly, pokud nejsou cítit. Protože muže obecně přitahují ženy, existují různá omezení, která mají bránit rozptýlení pozornosti modlících se. Velmi stručně řečeno by modlíci muž neměl vidět odhalené ženské tělo s výjimkou těch částí těla, které jsou běžně viditelná i u cudných žen – tvář, ruce od loktů dolů a nohy od kolen dolů. Je jasné, že se nelze modlit u necudných obrazů, při necudném filmu atp. Velké téma jsou ženské vlasy vdané ženy. Pokud vdaná žena nenosí zakryté vlasy (i když by měla!), liší se názory rabinů, zda to představuje překážku v modlitbě. V přítomnosti necudně oblečených žen se nelze modlit. Není-li zbytí, je třeba odklonit pohled nebo zavřít oči. V soukromí není problém se modlit v přítomnosti cudně oblečené ženy, ale v synagoze platí přísnější pravidla, a proto jsou muži a ženy od sebe oddělení *mechicou*. Nahý muž se nesmí modlit. Stejně tak se nesmí modlit v přítomnosti jiných nahých mužů. Ženy se mohou modlit i v přítomnosti nevhodně oblečených mužů, protože mužské tělo není krásné a svůdné. Je nevhodné se modlit, pokud se chce člověku na záchod. Pokud jsme se dotkli něčeho špinavého nebo nevhodného, musíme si před modlitbou umýt ruce. Modlíme se slušně oblečení a obutí. Pokud žijeme v místech, kde se běžně chodí bosky, záleží, zda bychom se bosí sešli s významnou osobou (např. králem). (Toto je přirozeně jen část z předpisů týkajících se čistoty a modlení.)

Rabbi Sacks: Vši

Když se veškerý egyptský prach proměnil ve vši, zkoušeli mágové sami vytvořit vši svým tajným uměním, ale nedokázali to. Vši napadali lidi i zvěř, mágové řekli faraónovi: „To je prst Boží,“ ale ten zatvrdil své srdce a neposlouchal je.

Jen málo pozornosti se věnuje využití humoru v Tóře, jehož nejčastější formou je výsměch samolibým, kteří se domnívají, že mohou napodobit Boha. Jedna věc Boha vždy rozesměje – pokus lidí vzdorovat nebi.

Satira je důležitá pro pochopení minimálně několika egyptských ran. Egyptané se klaněli mnoha bohům, z nichž většina představovala přírodní síly. Mágové si mysleli, že je svým „tajným uměním“ mohou kontrolovat (tak jako se to domnívají v naší době někteří vědci). A civilizace, která se domnívá, že je možné manipulovat s bohy, věří, že stejně tak může ovládat i lidi. Takové kultuře je pojem svoboda cizí.

Rány byly určeny nejen k potrestání faraóna a jeho lidu za útisk synů Izraele, ale měly také ukázat bezmocnost bohů, v něž věřili. To vysvětluje první a poslední z ran před smrtí prvorozených. První se týkala Nilu. Devátou ranou byla tma. Nilu se Egyptané klaněli jako zdroji plodnosti v jinak pouštní oblasti. A slunce bylo považováno za největšího z bohů, Re, jehož byl faraón dítětem. Tma, zatmění slunce, dokazuje, že i největší z egyptských bohů nezmohl nic tváří v tvář Bohu skutečnému.

To, oč jde, je konfrontace mezi mýtem - v němž jsou bohové pouhé síly, které mají být zkroceny, ovládnuty nebo zmanipulovány - a biblickým monoteismem, ve kterém etika, spravedlnost, soucit a lidská důstojnost vytvářejí místo k setkání Boha s lidstvem. První dvě rány odkazují na začátek egyptského útisku – vraždění malých dětí. Nám je srozumitelná proměna nilské vody v krev a Egyptanům byla jasná symbolika žab, protože bohyně s podobou žáby (Heget) byla egyptskou bohyní-rodíčkou. Obě rány tedy byly kódované vzkazy ve smyslu: „Pokud použijete

řeky a porodních bab - obvykle spojovaných s životem – jako nástroje smrti, obrátí se ty samé síly proti vám.“ Jinými slovy šlo o nesmírně naléhavé a přitom logické poselství: „Zneužívané síly přírody se obrátí proti lidem, s čím kdo zachází, tím také schází.“ Historie je spravedlivá.

Reakce Egyptanů na první dvě rány neopouští zaběhlé koleje. Rány jsou pro ně dílem magie, nic „zázračného“. Moše, Aharon, mágové a jim podobní lidé prostě ovládají „tajné umění“. Mágové se snaží a také proměňují vodu v krev a tvoří žáby (ač de facto jen množí egyptské utrpení.) A tu nastává třetí rána, v úvodu zmíněné vši. Rána, kterou mágové nedokáží imitovat. Snaží se, ale nejde jim to. Proto říkají: „To je prst Boží.“

V podstatě se jedná o první názor odpovídající dnešnímu termínu „Bůh mezer“, ve kterém platí, že zázrak je něco, pro co ještě nemůžeme najít vědecké vysvětlení. Co mágové (dnes vědci) neumí, musí být výsledkem Božského zásahu, což nevyhnutelně vede k závěru, že náboženství a věda jdou proti sobě a čím více věcí si můžeme vysvětlit vědecky, tím méně prostoru zbývá Bohu, který jednou zmizí úplně. (Chas vešalom!)

Právě proto nespočívá v judaismu primární způsob setkání s Bohem v zázracích, ale v jeho slovech – v Tóře, která je židovskou ústavou formující Izrael jako národ pod Boží svrchovaností. Jistěže je Bůh skryt za událostmi, které přesahují přirozenost (rozuměj v zázracích), ale On je také v přírodě samotné. Věda nemá vytěsnit Boha, věda Ho odhaluje v přírodě samotné. Věda nás učí, „jak veliké je veškeré Tvé dílo“. Přesto je Boha třeba hledat především sluchem, nasloucháním hlasu ze Sinaje, který nás učí, jak vybudovat společnost, která bude pravým opakem Egypta. Společnost, v níž menšina nebude utiskovat většinu a v níž se nebude špatně nakládat s cizinci.

Nejlepší zbraní proti myšlení Egypta byl jemný Božský humor, díky němuž si kněží a mágové, domnívající se, že mohou ovládat slunce a Nil, uvědomili, že nemohou stvořit ani veš. Egyptští mágové (a jejich dnešní nástupci) nechápali, že ovládnutí sil přírody není samo o sobě cílem, ale pouze možným prostředkem. Nejde o to, že i na vši byli mágové krátcí. Víra není jen vírou v nadpřirozené, jde více o schopnost uposlechnout Božího hlasu tak, aby tím námi nabytá svoboda respektovala i svobodu a důstojnost druhých.

Rabbi Sacks: Svoboda a pravda

Proč neřekl Moše faraónovi plnou pravdu? Proč mu po čtvrté ráně, když mu faraón nabídl možnost obětovat Bohu oběti v Egyptě, řekl: „Nebylo by dobré obětovat uprostřed Egypta, protože naše oběti jsou Egyptanům odporné a mohli by nás za ně kamenovat. Pusť nás na tři dny do pouště.“

A nejen to, Moše nikdy v celém dlouhém příběhu východu z Egypta nežádal o víc, než jen o tři dny „náboženské dovolené“. Ba co víc, i Bůh, když Mošemu sděloval své plány, posílal Amramovi syny k faraónovi s žádostí o tři dny svátku v poušti.

A tak je na samém konci příběhu, po desáté ráně, faraón *oprávněně překvapen*, když se dozvídá, že se Izraelci ani po třech dnech nevracejí zpět. A děsí se: „Kdo teď bude za nás pracovat?“

Celé dlouhé vyjednávání bylo přeci jen o tom, kdo půjde. Jen dospělí muži? Jen lidé? I dobytek? Proč Moše nikdy nemluví o svobodě, zaslíbené zemi? Komentátoři nabízejí různá vysvětlení. Podle rabi Šmuela Luzzatta nemohl říct Moše tyranovi faraónova formátu pravdu. Tečka. Podle rav Mecklenburga Moše nelhal, jen neřekl plnou pravdu. Neslíbil návrat. Avarvanel se domnívá, že nám Tóra chce ukázat, jak moc byl faraón krutý a lhostejný, když Židům odpíral bytí i jen krátký oddech. A rav Samet říká prostě, že ve válce je dovoleno vše, i klamat.

Mošeho klíčky před faraónem ovšem nejsou jediným místem v Tóře, kde se dočítáme o lžích a polopravdách. Jákov se rozhodl podvést Lavana a zmizet s jeho dcerami *poanglicku*. Ani k Esavovi není Jákov otevřený, když mu diplomaticky nabízí: „Jdi napřed, my tě pomalu dojdeme.“ Jákovovi synové *věrolomně* souhlasili se svatbou Diny s Šchemem, za podmínky, že se šchemští muži obřezou, jen aby je pak snáze pobili. A Avraham a Jicchak opakovaně vydávali své ženy za své sestry.

To nemůže být náhoda. Zdá se, jako kdyby všude mimo Zaslíbenou zemi číhala na Židy hrozba v podobě vyslovené pravdy. Riziko, že budou pro pravdu zabiti anebo v lepším případě zotročeni. Proč? Protože stojí bezmocní před mocnými. Protože jsou jen malou skupinkou čelící obrovskému impériu. Musejí používat rozum, aby přežili. Neměli by lhát, ale mohou vzbudit falešný dojem. Není to optimální, takto by to nemělo být. Ale je to jediná možnost, jak přežít.

Nikdo by neměl být nucen žít ve lži. V judaismu je pravda nazývána Boží pečeti a nezbytným předpokladem vzájemné důvěry mezi lidmi. Když ale zotročují vaše lidi a vraždí vaše děti, máte právo je osvobodit všemi dostupnými prostředky. Moše už měl s faraónem špatnou zkušenost. Hned po prvním setkání faraón znásobil utrpení židovských otroků, když je nutil plnit původní normy, i když jim odebral suroviny nezbytné k výrobě cihel. A Moše nehodlal riskovat.

Přesto Tóra neospravedlňuje podvod. Naopak! Tvrdě odsuzuje systém, v němž může pravda stát život. (Což dodnes platí na mnoha místech na zemi.) Judaismus je náboženstvím dialogu. Dialogem hledajícím pravdu. Žalm uvádí jasně, že „Na Boží horu vystoupí jen ten, kdo má čisté ruce a čisté srdce, kdo nebere Boží jméno nadarmo, jehož rty nelžou.“ A prorok Malachi zdůrazňuje, že ten, kdo mluvil Božím jménem, „měl v ústech Zákon pravdy a lež nebyla na jeho rtech.“ A každá modlitba Šmone esre končí prosbou: „Bože můj, stráž můj jazyk od zlého a mé rty od klamu.“

Tóra nám chce říct, že je přímá souvislost mezi svobodou a pravdou. Jen tam, kde je svoboda, může být pravda. A kde není svoboda, není ani pravda. Společnost, která nutí lidi lhát, jen aby mohli přežít, kde lidé musí klamat, aby nevyvolávali problémy, není typem společnosti, kterou si Bůh přeje, abychom vytvořili.

Rav Jaron Ben David: Pravda a propaganda

V poslední době nepřicházeli pro Židy dobré zprávy. Sociální sítě a média se plnila nenávisťnými poznámkami, předjednané dohody padaly pod stůl, lidé sepisovali petice. Stará jizvy se podebraly novou bolestí. Je v takové chvíli na místě hovořit židovské tradici, hrozit hromadným odchodem a alijou (vystěhovaním do Izraele)? Má smysl provokovat a dráždit mocné? Moše se rozhodl, že ne. Od první chvíle, kdy ho Bůh poslal do Egypta, věděl, že faraon nebude s propuštěním otroků souhlasit. Na Egypt mělo dopadnout deset ran, aby faraon (a nejen on) poznal, že existuje Bůh, kterému se nikdo a nic nevyrovná. Přesto Moše nikdy nehovořil o odchodu do Kenaánu. Nikdy nežádal víc než krátké volno – sváteční týden. Tři dny cesty do pošty, den oslav a logicky i tři dny na cestu zpět. Proč?

Avarvanel a rabi Jicchak Arama se domnívají, že nám chce Tóra ukázat, jak zlý a krutý faraon byl. Nesouhlasil ani s takovou drobností – týdnem svátků. Ibn Ezra a Ran se domnívají, že bylo třeba faraona vylákat a přimět k pronásledování uprchlých otroků, aby byl definitivně potrestán na březích Rákosového moře. Kdyby se od počátku mluvilo o odchodu do Kenaánu, proč by po třech dnech faraon osedlal koně a vydal se s armádou za putujícími Židy? A také by se neutopil v moři. Ale proč? Proč to bylo tak důležité? Je pravda, že až po slavném přechodu rozděleného moře a po faraonově smrti Židé skutečně uvěřili „Bohu a jeho služebníkově Mošemu“ (JAAMINU BAŠEM UVMOŠE AVDO, jak se píše v Tóře. Faraonova smrt také přivedla Jitra k hoře Sinaj, jak dokládá text. „Už vím, že nikdo není větší nežli Bůh, protože potrestal faraona tak, jak mu patřilo.“ Faraon topil židovské chlapce, a proto se sám utopil.

A ještě jeden důvod. Půjčili by Egyptané svým sousedům drahé šperky, zlaté a stříbrné nádoby a další cenosti, kdy se již neměli vrátit zpět? Neříkám, že se dá vykoupit dvě stě deset let otročení, týrání a vraždění dětí, ale není bez zajímavosti, že už Avrahamovi Bůh říká: „A pak vyjdou s velikým majetkem.“ Zajímavé! Bůh neřekl Avrahamovi ani kam budou jeho děti zavlčeny, kde budou zotročeny. Neprozradil mu skoro nic, ale toto nezapomněl sdělit. A když hovořil s Mošem u hořící keře, hned z kraje mu řekl: A ženy si vypůjčí od sousedek stříbrné a zlaté předměty a drahé

látky.“

Majetek vyvedený z Egypta měl sloužit synům Izreale za znamení. Umím si představit, jak na sederový stůl po generace kladli drahé přibory a nádoby a připomínali si tím vysvobození z Egypta. Existuje však ještě jeden důvod, proč Moše nemluvil o odchodu do Zaslíbené země. Bůh si nepřál, aby střet s faraonem nabral nacionální rozměr. Mělo jít o náboženský střet. Znamé heslo „Nech můj lid jít“ nebylo nikdy vyřčeno. Národní právo na sebeurčení nebylo tématem východu z Egypta. Deset ran, zázrak východu z otroctví a Desatero jsou náboženským příběhem, tématem je víra. Proto Moše naléhal na faraona: „Propust' můj lid, ať mi slouží (ŠALACH ET AMI VEJAAVDUNI).“ V Egyptě se střetl Bůh s egyptskými bůžky. Proto bylo důležité udržet vše v náboženské rovině a nevnášet národní kontext. Proto Moše nehovořil o zemi Izrael, ale jen o službě Bohu na cestě pouští.

Tento Daf byl sepsán díky 2 litrům zeleného čaje jako soukromá aktivita s pomocí různých dostupných zdrojů, z nichž je možné jmenovat drašot rav Ben Davida, internetové stránky chabad.org, Portal Daf-Yomi a texty programu TalAm.

Za případné chybi a překlepy se omlouvám.